

5e zondag van Pasen Jaar A, 3 mei 2026 Fred van Kan

Enkele weken geleden, hardlopend, in de stilte van de morgen, bij het eerste zonlicht, komt als een mantra Jezus' uitspraak 'Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven' voortdurend in mij op. Dan, gaande langs het water, maken zich naast mij twee zwanen los van de stroom, volkomen synchroon. Met eenzelfde wiekslag gaan zij samen hun weg door de lucht, hoger en hoger. Een bijzonder rustig makend beeld. Zouden wij mensen, zonder een onvertogen woord zo onze weg, de weg, kunnen gaan, in perfecte harmonie, in woordeloze overeenstemming, volkomen waarachtig, zouden wij zo werkelijk leven kunnen bereiken? In de verstillings van deze ochtend lijkt waarachtig leven in navolging van Jezus even bereikbaar. Maar de praktijk van alledag is weerbarstig. Met Pilatus vraag ik mij dikwijls af: 'Wat is waarheid?' En als iemand mij de vraag stelt, waarom heb je daar Jezus van Nazareth en de bijbel voor nodig? Volg je hart, je weet intuïtief toch ook hoe ethisch te handelen? Dan aarzel ik in mijn antwoord. Maar ik besef dat mijn hart volgen voor mij niet voldoende is. Mijn denken en handelen moeten telkens opnieuw aangeblazen worden, begeesterd worden. Het evangelie, zoals dat mij van kinds af is doorgegeven, raakt mij, geeft mij richting. En ons samenzijn hier in de Xaverius sterkt mij: ik ben als christen niet alleen.

Laten we naar de evangelielezing van vanmorgen kijken.

'Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven.' Het zijn krachtige woorden. De evangelist Johannes schrijft ze op als enkele generaties zijn verstreken sinds de kruisdood van Jezus. De tijd van het boek Handelingen, de tijd van rustige groei van de Jezusbeweging waar we in de eerste lezing over hoorden, is alweer lang achter de rug. Johannes schrijft zijn evangelie in een periode van vervolgingen, van verdrukking door de Romeinse keizers. De christenen voelen zich bedreigd. De evangelist wil zijn gemeente troost bieden. Hij wil bemoedigen. Met zijn boodschap steekt Johannes zijn medechristenen een hart onder de riem. De tekst van vanmorgen is een onderdeel van de afscheidsrede van Jezus, die hij de avond voor zijn lijden en dood hield, op de dag die wij Witte Donderdag zijn gaan noemen. De evangelielezing van vandaag begint niet voor niets met 'Jullie moeten je niet zo laten verontrusten. Jullie geloven in de Eeuwige; geloof zo ook in Mij!' Je kunt op Jezus vertrouwen, zegt de evangelist, bouw maar op hem, hij is weg, waarheid en leven voor je. Johannes houdt zijn gemeente voor: Jezus is een stevig bakken voor jou, vertrouw op hem, durf te leven vanuit hem.

De evangelist gebruikt plechtige, verheven taal om uitdrukking te geven aan het geheim van Jezus, aan hoe hij intens leefde met de Eeuwige. Jezus is in dit evangelie, anders dan in dat van Marcus, Mattheüs of Lucas, zo lijkt het, minder mens en meer god geworden. Zo past hij in de Griekse traditie van een wereld waarin goden en mensen samenvloeien. Zoals van de Eeuwige is opgetekend dat hij zegt 'Ik ben', zo gebruikt bij Johannes ook Jezus die uitdrukking. Maar laten we door deze plechtige taal heen kijken naar de boodschap die Johannes aan de christenen van zijn gemeente wil geven als hij Jezus in de mond legt: 'Ik ben de weg, de waarheid en het leven.'

Jezus als de Weg: dat wijst op dynamiek, dat wijst op voortgaan, niet op stilstand. Dat wijst op verandering waar je niet bang voor moet zijn, ook al is de route onzeker. Met Jezus gaan we ook enigszins de weg terug, de weg terug naar een goed verstaan van de Thora, naar het weer naleven van de geboden van liefde en gerechtigheid. De eerste christenen noemden zich niet voor niets aanhangers of mensen van de Weg. De Jezusleerlingen rond Johannes worden opgewekt om zich door Jezus te laten inspireren, met hem op weg te gaan, moed te tonen en het koninkrijk Gods gestalte te geven. Ook al leven zij in een vijandige wereld. Dat was toen.

Hoe is dat voor ons? Zijn wij nog op weg? Zijn wij pelgrims? Durven we bekende kaders te verlaten, zoeken we de ruimte? En als wij onze weg gaan, hoe gaan wij die weg dan? Is Jezus onze weg?

Dat brengt mij bij Jezus als de Waarheid. Dat klinkt heel exclusief. Maar is dat zo? In zijn wijze van leven, te midden van ontrenten en uitgestotenen, opkomend voor de minsten, heeft hij ons een waarachtig leven voorgeleefd. Hij brengt ons bij de kern van het leven. In Jezus de ware mens zien helpt ons als wij de pelgrimage van ons leven gaan. Hem volgen kan je tot werkelijk leven brengen. Daar is geen onwaarheid bij.

In de jaren dertig, kort voor de Tweede Wereldoorlog, stelden Duitse christenen zich te weer tegen Hitler en zijn partij. Zij verenigden zich in de zo geheten 'Bekennende Kirche.' Zij vatten Jezus als de waarheid heel strikt op. Buiten hem zo formuleerden zij, was er geen waarheid. Die opstelling is begrijpelijk: zij stredden tegen hun medechristenen die de waarheid van het nazisme van Hitler probeerden te verzoenen met de waarheid die Jezus verkondigde. Zij, onder wie Dietrich Bonhoeffer

en Karl Barth, wezen erop dat er buiten Jezus niemand moest pretenderen de waarheid in pacht te hebben, zeker de nationaalsocialisten niet. Na de Tweede Oorlog hebben zij deze gedachte genuanceerd. Waarheid is wat je bij Jezus vindt, maar niet alleen bij hem.

De Tweede Wereldoorlog ligt ruim tachtig jaar achter ons, maar helaas is de strijd die de 'Bekennende Kirche' voerde, weer heel actueel. De machtigen van onze wereld verkondigen iedere dag hun eigen waarheid om hun doelen te bereiken ten koste van anderen. Oorlog en geweld schuwen zij niet. Ook nu mag van christenen, mensen van de weg, worden verwacht dat zij zich te weer stellen tegen deze zogenaamde waarheden, zoals de 'Bekennende Kirche' dat destijds deed. Terecht heeft paus Leo de machtigen van deze aarde er bij herhaling aan herinnerd dat hun waarden niet die van het evangelie zijn, integendeel.

Weg, waarheid en leven. Ze horen bij elkaar, ze vloeien in elkaar over. Dat wij ze in ons hart sluiten en op weg gaan, met ware liefde als wapen, naar werkelijk leven. Ik wens u en mij toe dat wij, mensen van de Weg, door Jezus' verlicht opstaan en deel hebben aan het koninkrijk Gods, vandaag nog. In de woorden van Huub Oosterhuis: 'Wij leven in u voort, wij zijn met u bekleed.'

Moge het zo zijn.